

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
Ministarstvo za odgoj i
obrazovanje

Босна и Херцеговина
Федерација Босне и Херцеговине
КАНТОН САРАЈЕВО
Министарство за одгој и
образовање

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON SARAJEVO
Ministry for Education

INSTITUT ZA RAZVOJ
PREDUNIVERZITETSKOG
OBRAZOVANJA

KANTON SARAJEVO, BOSNA I HERCEGOVINA

ИНСТИТУТ ЗА РАЗВОЈ
ПРЕДУНИВЕРЗИТЕТСКОГ
ОБРАЗОВАЊА

КАНТОН САРАЈЕВО, БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

PRE-UNIVERSITY EDUCATION
INSTITUTE OF SARAJEVO CANTON
BOSNIA AND HERZEGOVINA

ZAVRŠNA GRAFIČKA DORADA

0

**Nastavni plan i program/ predmetni
kurikulum zasnovan na ishodima učenja**

SADRŽAJ

PK1 – Opis predmeta	2
PK2 – Ciljevi učenja i podučavanja	3
PK3 – Oblasna struktura predmetnog kurikulumu	4
PK4 – Odgojno-obrazovni ishodi	5
Godine učenja i podučavanja predmeta: 1	5
PK5 – Učenje i podučavanje	9
PK6 – Vrednovanje u predmetnom kurikulumu	10

Riječi i pojmovi koji imaju rodno značenje korišteni u ovom dokumentu odnose se jednako na muški i ženski rod, bez obzira jesu li korišteni u muškom ili ženskom rodu

PK1 – Opis predmeta

Nastavni predmet Završna grafička dorada u trećem razredu stručnog obrazovanja osposobljava učenike za osnovne poslove u ovoj oblasti, istovremeno doprinoseći njihovom sveukupnom razvoju. Teorijski dio nastave, podijeljen je u tri ključne oblasti Teoretske osnove grafičke dorade, Materijali i alati te Projektovanje i kontrola kvaliteta.

Učenici, ne samo da uče šta se radi, već i zašto se to radi, razvijajući kritičko mišljenje. Poseban naglasak je na preciznosti i efikasnosti rada, kao i na profesionalnom pristupu.

Ključna međupredmetna povezanost ostvaruje se kroz praktičnu nastavu, gde se teoretska znanja povezuju sa praktičnim radom.

Ovaj predmet je ključan za pripremu učenika za tržište rada ili nastavak obrazovanja u srodnim oblastima, omogućavajući im sticanje znanja o grafičkoj pismenosti i kreativnom rješavanju problema. Kroz analizu teoretskih koncepata, učenici stiču estetsko razumijevanje i razvijaju kompetencije potrebne za uspješno funkcioniranje u grafičkoj industriji. Nastavni predmet osnažuje razumijevanje različitih alata i tehnika za grafičku doradu, čime doprinosi razvoju tehnološke pismenosti. Učenici razvijaju vještine kreativnosti, preciznosti, odgovornosti i strpljenja, te uče kako integrirati različite materije u cjeloviti vizuelni identitet proizvoda.

Nastava se vodi putem savremenih obrazovnih metoda, s posebnim naglaskom na razumijevanje ključnih procesa grafičke dorade kao što su plastifikacija, lakiranje, štancanje, perforacija, biganje, blindruk i zlatotisak iuvezivanje. Učenici su obučeni da prepoznaju tehničke specifikacije i standarde kvalitete koji utiču na trajnost i funkcionalnost grafičkih proizvoda.

Nastavni predmet doprinosi ostvarivanju vizije, svrhe i ciljeva obrazovanja tako što učenicima pruža praktična znanja i vještine relevantne za tržište rada, podstičući njihov lični i profesionalni razvoj. Nastavni predmet Završna grafička dorada doprinosi razvoju ključnih kompetencija kao što su učenje i samostalni rad, digitalna kompetencija, komunikacija, rješavanje problema i preduzetništvo. Pripada odgojno-obrazovnom području tehničkih nauka i/ili umjetnosti. Nastava se zasniva na praktičnom učenju, koristeći različite metode podučavanja.

Ovaj nastavni predmet se podučava unutar zanimanja Operater štampe i dorade, doprinoseći razvoju ključnih kompetencija koje su važne za uspjeh u profesionalnom okruženju. Također, kroz obrazovanje o ekološki prihvatljivim materijalima i praksama, učenici razvijaju svijest o odgovornosti prema životnoj sredini.

PK2 – Ciljevi učenja i podučavanja

➤ **Teoretsko i praktično poznavanje tehnika i postupaka grafičke dorade**

- Učenici će steći teoretsko i praktično znanje o različitim tehnikama i postupcima grafičke dorade, uključujući primjenu stečenog znanja iz matematike (mjerjenje, geometrija) i informatike (korištenje softvera za projektovanje). Razvije sposobnost izvođenja osnovnih operacija (rezanje, savijanje, bušenje, lijepljenje, šivenje, povezivanje), uz primjenu stečenih znanja o materijalima i alatima.

➤ **Razvoj profesionalnih kompetencija u oblasti grafičke dorade**

- Učenici će razvijati profesionalne kompetencije, uključujući planiranje i organizaciju rada, kontrolu kvaliteta, rješavanje problema i donošenje odluka. Integriraće znanja iz Hemije (svojstva materijala) i Poduzetništva (upravljanje resursima i projektima) u procesu rada. Ovladaće stručnom terminologijom i usavršiće sposobnost jasne i precizne komunikacije.

➤ **Primjena principa održivog razvoja i bezbjednosti na radu**

- Učenici će razvijati svijest o održivom razvoju i bezbjednosti na radu, primjenjujući odgovoran pristup korištenju materijala i alata. Uključiće principe bezbjednosti i zaštite na radu u sve faze procesa rada.

PK3 – Oblasna struktura predmetnog kurikuluma

1. Teoretske osnove grafičke dorade

Ova oblast ne samo da definiše grafičku doradu, već i dubinski istražuje njene temelje. Učenici neće samo naučiti šta je grafička dorada i koje su njene vrste, pred- i post-štamarska, već će shvatiti zašto su određene tehnike i postupci razvijeni. Analiziraće se istorijski razvoj tehnika, uticaj tehnološkog napretka i trendova u dizajnu. Ovo doprinosi razvoju kritičkog mišljenja, jer učenici uče da analiziraju zašto se određeni postupci koriste, a ne samo šta se radi. Razvijanje analitičkog pristupa će im pomoći u rješavanju problema i donošenju samostalnih odluka u budućoj praksi. Učenici će ovladati stručnom terminologijom i naučiti da je koriste precizno i jasno u komunikaciji.

2. Materijali i alati u grafičkoj doradi

Ova oblast ide dalje od pukog nabiranja materijala i alata. Učenici će naučiti da analiziraju svojstva različitih materijala: papir, karton, folije itd., u zavisnosti od njihove strukture, procesa proizvodnje i hemijskih osobina. Razmotriće se i ekološki aspekti izbora materijala, promovirajući odgovorno korištenje resursa. Isto tako, detaljno se izučavaju alati, njihovo održavanje i bezbjedno korištenje, naglašavajući značaj preciznosti i efikasnosti u radu. Ova oblast razvija učenikovu odgovornost prema materijalima i alatima, kao i svijest o održivom razvoju.

3. Osiguranje kvaliteta

Ova oblast ne opisuje samo teorijske aspekte planiranja procesa, već se fokusira na razvijanje inovativnog razmišljanja i profesionalnog pristupa radu. Učenici će učiti o standardima kvaliteta, sistemima kontrole kvaliteta i strategijama za otklanjanje grešaka. Analiziraće se proces projektovanja, od ideje do finalnog proizvoda, razvijajući njihovu sposobnost donošenja odluka i samoevaluacije. Stečena znanja i vještine omogućiti će učenicima samostalan rad i efikasnu komunikaciju sa klijentima i kolegama u budućoj praksi, ističući važnost preciznosti i detalja.

PK4 – Odgojno-obrazovni ishodi

► Srednje ► III

Godine učenja i podučavanja predmeta: 1

A

Teoretske osnove grafičke dorade i osnovni alati

Ishod učenja

A.1. Analizira postupke i tehnike grafičke dorade.

Indikatori

A.1.a Definira grafičku doradu i razlikuje pred- i post-štamparsku doradu.

A.1.b Opisuje različite tehnike grafičke dorade.

A.1.c Objašnjava svrhu i primjenu svake tehnike u različitim proizvodima.

A.1.d Identificira materijale primjerene za svaku tehniku.

KLJUČNI SADRŽAJI

grafička dorada; pred-štamparska i post-štamparska dorada; savijanje; rezanje, bušenje, lijepljenje, šivenje, povezivanje; specifične namjene svake tehnike; materijali; tehničke specifikacije i standardi kvalitete materijala; alat; mašine; knjige,; brošure; ambalaža.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se organizacija predavanja i radionica koje detaljno objašnjavaju različite tehnike grafičke dorade, njihovu svrhu i primjenu kroz ilustracije i primjere iz prakse.

U okviru ovih tema, važno je obraditi i definirati osnovne pojmove, kao i pred- i post-štamparsku doradu. Prikazivanje video materijala ili softverskih simulacija koji demonstriraju različite tehnike grafičke dorade omogućava učenicima da vizualiziraju procese. Učenici bi trebali da aktivno učestvuju u diskusijama o materijalima i alatima koji se koriste za svaku tehniku.

Mogućnost organiziranja praktičnih vježbi u obliku grupnih projekata gdje učenici mogu istraživati i predstavljati različite tehnike grafičke dorade, uključujući analizu mogućnosti i ograničenja svake od njih. Preporučuje se korištenje didaktičkih materijala, kao što su brošure i primjeri iz industrije, koji će pomoći učenicima da bolje razumiju specifične namjene i zahtjeve.

Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Matematika u struci se može integrirati kroz proračune potrebne za određivanje količine materijala i alata potrebnih za svaku tehniku, što će dodatno osnažiti njihovo razumijevanje i primjenu matematičkih koncepata u praksi. Praktična nastava se mora uključivati, omogućavajući učenicima da koriste naučene tehnike u stvarnim situacijama, čime se poboljšava njihova sposobnost rješavanja problema i prilagodbe realnim izazovima.

Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kritičko razmišljanje će se potaknuti kroz analize različitih tehnika i materijala, dok će učenici moći donositi informirane odluke o izboru adekvatnih metoda za specifične projekte.

Obrazovanje komunikacijskih vještina omogućit će učenicima da efikasno predstavljaju svojih ideja i rješenja, kako drugim učenicima, tako i potencijalnim klijentima i poslodavcima.

Povećanje ekološke svijesti treba naglašavati kroz rasprave o održivosti i uticaju grafičke industrije na okoliš, potičući učenike da razmišljaju o odgovornom korištenju materijala i pravilnom zbrinjavanju otpada.

B

Materijali i alati u grafičkoj doradi

Ishod učenja

B.1. Klasificira različite materijale korištene u grafičkoj doradi.

B.2. Koristi alate i opremu za grafičku doradu - prilagođeno učionici

B.3. Planira osnovne operacije rezanja, savijanja i oblikovanja materijala - prilagođeno učionici

B.4. Izrađuje jednostavan proizvod grafičke dorade - prilagođeno učionici

Indikatori

B.1.a Razlikuje vrste papira.

B.1.b Klasificira različite vrste kartona prema namjeni i svojstvima.

B.1.c Opisuje osobine i primjenu različitih ljepila, prema vrsti i namjeni.

B.1.d Identificira druge potrebne materijale.

B.2.a Identificira različite alate navodeći njihovu namjenu i sigurnosne aspekte pri korištenju.

B.2.b. Opisuje postupke čišćenja i održavanja alata i opreme.

B.2.c. Opisuje simbole i oznake na alatima i opremi koje se odnose na sigurnost.

B.3.a Opisuje različite tehnike savijanja uključujući principe i moguće poteškoće.

B.3.b Identificira moguće greške u postupcima rezanja, savijanja i oblikovanja i predlaže načine njihovog ispravljanja.

B.3.c Opisuje upotrebu šablona i pribora za precizno savijanje i oblikovanje.

B.4.a Planira proces izrade jednostavnog proizvoda, uključujući izbor materijala, alata i opreme, redoslijed koraka i procjenu vremena.

B.4.b Slijedi detaljna uputstva i postupke izrade.

B.4.c Dokumentira planiran proces rada kroz skice, fotografije ili tekstualne zapise.

KLJUČNI SADRŽAJI

Vrste papira; vrste kartona; ljepila; identifikacija alata; tehnike rezanja; tehnike savijanja; paralelno savijanje, unakrsno savijanje, kombinovano savijanje; upotreba šablona; ispravljanje grešaka; planiranje procesa; uputstva i postupci; dokumentiranje proces; gramatura; tekstura; boja; obrada; folije; tkanine; ljepenka; nož; linijar; šestar, kliješta.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se korištenje interaktivnog pristupa u nastavi, kombinirajući kratka, jasna i strukturirana predavanja s bogatim vizuelnim pomagalicama poput slika, videozapisa i stvarnih uzoraka materijala. Preporučuje se poticanje diskusija među učenicima o svojstvima materijala, optimalnom odabiru alata i strategijama za rješavanje problema. Grupni rad se preporučuje za zadatke koji uključuju identifikaciju materijala, planiranje procesa izrade i zajedničko rješavanje problema. Preporučuje se uključivanje samostalnih zadataka koji zahtijevaju individualno istraživanje i primjenu stečenog znanja, poput izrade planova izrade ili analize postojećih primjera. Analiza različitih proizvoda grafičke dorade pomoći će

učenicima da identificiraju korištene materijale, alate i tehnike. Konačno, preporučuje se korištenje digitalnih alata za prezentaciju i dokumentiranje procesa, omogućavajući učenicima korištenje digitalnih skica i prezentacija.

Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Za nastavni predmet Praktična nastava, međupredmetna povezanost s nastavnim predmetom Grafička dorada može se ostvariti kroz praktični rad gdje učenici primjenjuju teoretska znanja stečena u nastavi grafičke dorade. Konkretno, učenici mogu primijeniti znanje o različitim materijalima, alatima i tehnikama rezanja, savijanja i oblikovanja prilikom izrade konkretnih proizvoda. To će im pomoći da utvrde i prodube svoje razumijevanje teoretskih koncepata kroz praktičnu primjenu, istovremeno razvijajući praktičke vještine.

Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenici će razvijati kompetenciju učenja kroz samostalno istraživanje, prikupljanje informacija i primjenu znanja u različitim situacijama. Kompetencija komuniciranja će se razvijati kroz jasno i precizno izražavanje misli, saradnju u timu i prezentaciju rezultata rada. Digitalna kompetencija će se jačati korištenjem digitalnih alata za prikupljanje informacija, obradu podataka i prezentaciju rezultata. Učenici će usvajati kompetenciju rješavanja problema kroz identifikaciju problema, analizu mogućih rješenja i donošenje odluka. Kreativnost će se podsticati razvojem inovativnih ideja i rješenja, dok će kompetencija za samostalan rad biti razvijana kroz organiziranje i planiranje rada te samostalnu izradu zadataka.

C

Osiguranje kvaliteta

Ishodi učenja

C.1. Primjenjuje principe bezbjednosti i zaštite na radu u grafičkoj doradi.

C.2. Analizira kvalitet izvedenih radova u grafičkoj doradi.

Indikatori

C.1.a Identificira potencijalne opasnosti pri radu s alatima i mašinama.

C.1.b Primjenjuje zaštitne mjere.

C.1.c Postupke rada izvodi u skladu sa pravilima bezbjednosti na radnom mjestu.

C.1.d Preduzima neophodne mjere u slučaju nesreće ili potencijalno opasne situacije.

C.2.a Definira kriterije kvaliteta za određeni proizvod.

C.2.b Vizuelno pregleda i utvrđuje nedostatke u izradi.

C.2.c Identificira uzroke nedostataka.

C.2.d Predlaže mjere za otklanjanje nedostataka.

KLJUČNI SADRŽAJI

Rizici i opasnosti u grafičkoj doradi; zaštitna oprema; postupak u slučaju nesreće; standardi kvaliteta; dimenzije; tolerancija; estetski kriteriji; funkcionalnost; zaštitna oprema, bezbjedno rukovanje alatima.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Mogućnosti efikasnog učenja i poučavanja – metodičke smjernice

Za efikasno ostvarivanje ishoda, preporučuje se integrirani pristup koji spaja teoretsku nastavu i praktični rad. Teoretska nastava bi trebala obuhvatiti detaljno objašnjenje rizika i opasnosti povezanih s alatima i mašinama korištenim u grafičkoj doradi, uključujući demonstraciju ispravne upotrebe zaštitne opreme i postupaka u slučaju nesreće. Istovremeno, učenici bi trebali u praktičnim vježbama gdje će samostalno, pod nadzorom nastavnika, koristiti alate i mašine, primjenjivati stečena znanja o sigurnosti. Tokom izvođenja praktičnog zadatka, učenici bi trebali istovremeno učiti o standardima kvalitete, razvijajući sposobnost vizualne procjene kvalitete izvedenih radova, identificiranja nedostataka i razumijevanja uzroka njihovog nastanka. Kroz analizu vlastitog i tuđeg rada, učenici će usvajati kriterije kvalitete i razvijati sposobnost predlaganja mjera za poboljšanje. Ovaj integrirani pristup omogućuje učenicima ne samo da nauče o sigurnosti na radu, već i da steknu ključne vještine za samostalnu i kvalitetnu izradu radova u grafičkoj doradi.

Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Praktična nastava u ovom slučaju je ključna za međupredmetnu povezanost. Mogućnost uključivanja nastavnog predmeta Matematika u struci je direktna – proračuni materijala, dimenzija, količina boja itd. su neizostavni dio procesa. Kombinacija praktičnog rada i matematičkih proračuna jača razumijevanje i primjenu stečenih znanja u oba predmeta.

Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenici će razvijati kompetenciju učenja, samostalno istražujući tehnike i postupke. Poštovanje sigurnosnih protokola i pravilnu primjenu zaštitne opreme jača kompetenciju odgovornosti i kompetenciju za samostalan rad. Analiza kvalitete rada razvija kompetenciju kritičkog mišljenja i kompetenciju za kreativno razmišljanje, potičući učenike ne samo da identificiraju nedostatke, već i da predlažu inovativna rješenja. Integracija ekološke svijesti u proces učenja, kroz razmatranje održivosti i pravilnog zbrinjavanja otpada, doprinosi razvoju kompetencije za održivost i građansku odgovornost.

PK5 – Učenje i podučavanje

Nastava se temelji na načelima učenja usmjerenog na učenika i konstruktivističkom pristupu. Nastava će se odvijati kroz aktivno učenje, gdje učenici ne primaju samo pasivno informacije, već aktivno učestvuju u procesu stvaranja znanja. To će se postići korištenjem raznih metoda i oblika rada, prilagođenih individualnim potrebama i stilovima učenja.

Načela učenja i poučavanja

Teoretska znanja će se graditi na postojećem znanju učenika i kontinuirano se povezivati s praktičnim primjerima iz stvarnog svijeta grafičke industrije. Naglasak će biti na razumijevanju "zašto", a ne samo "šta".

Učenici će postupno preuzimati veću odgovornost za svoje učenje. Nastavnik će djelovati kao mentor i voditelj, potičući samostalno istraživanje, donošenje odluka i rješavanje problema.

Učenje će biti smješteno u kontekst stvarnog svijeta grafičke industrije kroz primjere iz prakse, studije slučaja i saradnju s profesionalcima iz struke.

Nastavni proces će se prilagođavati individualnim potrebama učenika, uključujući diferenciranu nastavu i pružanje dodatne podrške onima koji zaostaju.

Grupni rad, diskusije i timski projekti će biti ključni elementi nastave, potičući saradnju, komunikaciju i međusobno učenje.

Nastava će se oslanjati na kombiniranje kratkih, jasnih i strukturiranih predavanja, obogaćenih vizuelnim pomagalima poput slika, videozapisa i stvarnih uzoraka materijala, kako bi se učenicima predstavili ključni koncepti i tehnike grafičke dorade. Centralni dio nastave činit će praktični rad, omogućujući učenicima primjenu teoretska znanja na konkretnim zadacima – izradi različitih proizvoda, od jednostavnih do kompleksnijih. Timski rad i komunikacijske vještine razvijat će se kroz grupne projekte, dok će individualni zadaci omogućiti procjenu individualnog napretka i jačanje samostalnosti. Učenici će analizirati postojeće proizvode kako bi identificirali korištene tehnike, materijale i standarde kvalitete. Digitalni alati će se koristiti za planiranje, dizajn i dokumentiranje procesa izrade, a redovna i konstruktivna povratna informacija osigurati će kontinuirano poboljšanje učeničkog rada i napretka.

Teoretska znanja i praktične vještine stečene u ovom predmetu će se povezivati s drugim predmetima kao što su Matematika u struci (mjerjenje, geometrija), Informatika (korištenje softvera za projektiranje) i Poduzetništvo (upravljanje resursima i projektima). Praktična nastava će biti ključna za integriranje znanja iz ovog predmeta.

Nastava će biti usmjerena na razvoj ključnih kompetencija, uključujući učenje, komunikaciju, digitalnu kompetenciju, rješavanje problema, kreativnost, samostalan rad i poduzetništvo. Ovo će učenicima omogućiti da uspješno funkcioniraju u profesionalnom okruženju i prilagode se promjenama na tržištu rada.

PK6 – Vrednovanje u predmetnom kurikulumu

Vrednovanje u nastavi nastavnog predmeta Završna grafička dorada osigurava da se postavljeni ciljevi učenja i poučavanja ostvaruju, te da učenici stiču potrebne kompetencije. Ovaj proces uključuje kontinuirano praćenje i analizu učeničkih postignuća, kako bi se optimizirao nastavni proces i pružila relevantna povratna informacija.

Vrednovanje pomaže učenicima da prepoznaju vlastite snage i slabosti, čime im se pruža prilika za unapređenje i razvoj ključnih kompetencija.

Uključivanje učenika u proces vrednovanja je važno. Učenici trebaju biti aktivno uključeni u samovrednovanje putem refleksivnih bilješki, samoprocjena i povratnih informacija nakon praktičnih zadataka. Ovaj pristup ne samo da potiče njihovu odgovornost, već i razvija metakognitivna umijeća koja im omogućuju da prate i evaluiraju vlastito učenje.

Izbor metoda vrednovanja treba biti pažljivo usklađen s odgojno-obrazovnim ishodima predmeta. Ako se u ishodima ističe razvoj određenih viših kognitivnih procesa, metode vrednovanja trebaju to odražavati. Potrebno je izbjegavati situacije gdje se kroz vrednovanje ispituje samo reprodukcija činjenica, a zanemaruju se viši kognitivni procesi poput analize, evaluacije i kreativnosti.

Povratna informacija je ključna za uspješno vrednovanje. Ona treba biti pravovremena, detaljna, konstruktivna i prilagođena individualnim potrebama učenika. Treba ukazivati kako na dobre strane rada, tako i na područja za poboljšanje, pružajući jasne smjernice za daljnji napredak. Nastavnik i učenik trebaju sarađivati u procesu vrednovanja, dijeleći odgovornost za postizanje kvalitetnog znanja. Samoprocjena i međusobna procjena također su važni elementi procesa.

Preporučene metode vrednovanja

- **Testovi:** Testovi s višestrukim izborom mogu provjeriti pamćenje i razumijevanje osnovnih pojmova, dok zadaci otvorenog tipa omogućuju procjenu dubljeg razumijevanja i primjene znanja.
- **Eseji:** Eseji, posebno oni koji uključuju istraživanje i korištenje različitih izvora, omogućuju procjenu kritičkog mišljenja, analize i sposobnosti argumentacije.
- **Praktični radovi:** Praktični radovi, poput izrade različitih proizvoda grafičke dorade, procjenjuju praktične vještine i primjenu stečenog znanja u stvarnim situacijama. Ovdje je važno unaprijed definirati jasne kriterije ocjenjivanja.
- **Grupni i individualni projekti:** Projekti omogućuju procjenu sposobnosti planiranja, organizacije, timskog rada i rješavanja problema. Individualni projekti omogućavaju procjenu samostalnosti i kreativnosti.
- **Studije slučaja:** Analiza studija slučaja pomaže u procjeni sposobnosti analize složenih situacija i primjene teoretskih koncepata na praktične probleme.
- **Prezentacije:** Prezentacije omogućavaju procjenu komunikacijskih vještina i sposobnosti prezentiranja složenih informacija.
- **Portfolio:** Portfolio učenikovog rada tijekom cijele godine pruža sveobuhvatan pregled napretka i postignuća.

Konačne ocjene trebaju reflektirati sveobuhvatan pristup učenju, uzimajući u obzir ne samo konačne rezultate na testovima i praktičnim zadacima, već i proces učenja tokom cijelog polugodišta/školske godine. Korištenje raznih oblika vrednovanja omogućit će pravičniju i sveobuhvatniju procjenu učeničkih postignuća.